

Toimittaja Jenni Nerg

On häälehtiä, ohjelmia ja kilpailuja on sormuksia, tanssia, silkkejä, sifonkia ja lentävää riisiä. Sitkeän stereotypian mukaan tyttölapset huokailevat ihastuksissaan nähdessään kerman valkoisen tylliunelman, ja miettivät mitä aikovat itse pukea ylleen tuona satumaisena prinsessapäivänä. Minä olen Jenni Nerg, ja tänään keskustelemme Radio moreenissa häistä. Hääit ovat ainutkertainen, monille tärkeä merkkipaalu, jonka historia juontaa juurensa vuosisatojen päähän. Paljon on kuitenkin muuttunut tähän päivään mennessä. Asiantuntijana, asiantuntijavieraana täällä etäyhteyden päässä, on Suomen historian professori Kirsi Vainio-Korhonen. Kirsi, haaveiletko sinä aikanaan suurista ja näyttävistä prinsessahäistä?

Professori Kirsi Vainio-Korhonen

En sillä tavalla varmaan mitä sillä nykyään tarkoitetaan. Mä olen mennyt naimisiin jo vuonna 1985 eli kohta tulee 40 vuotta täyteen. Mun omat hääit oli aika pienimuotoiset ja-ja en ollut etukäteen niitä edes kauheasti suunnitellut ,että-että aika epämuodollisissa puitteissa silloin mentiin naimisiin vähän kukkia tukassa ja tällaista.

Toimittaja Jenni Nerg

Suhteita on kuitenkin muodostettu ihmisiin, toisin kuin, niin kauan kun me ollaan oltu tällä planeetalla. Mikä tämä avioliitto kuitenkin edes on?

Professori Kirsi Vainio-Korhonen

No se alunperin on mun mielestä syntynyt nimenomaan perheen ja lasten turvaksi, tällainen juridinen sopimus, jossa-jolla on ennen kaikkea iso taloudellinen merkitys ollut kautta historian. Eli rakkautta ja avioliitolla ei ole kauhean pitkiä yhteisiä juuria, että vasta tuolta noin vähän yli 100 vuoden päästä niin ruvettiin puhumaan siitä, että rakkaus olisi se avioliiton kulmakivi.

Toimittaja Jenni Nerg

Avioliiton kuitenkin on pitkä, ja laaja ja vivahteikas historia ja tänään me joudutaan valitettavasti tarkastelemaan tätä teemaa pääasiassa tällasesta heteronormatiivista-heteronormatiivisena ilmiönä, koska muuten meillä loppuu kokonaan aika. Vähän historiasta: millaisista syistä avioliittoja on pääasiassa solmittu?

Professori Kirsi Vainio-Korhonen

No pitkällä historiallisessa katsannossa niin-niinku mä tossa aika-aikaisemmin sanoin niin nimenomaan eri osa siihen kuuluvien ihmisten taloudelliseksi turvaksi ja-ja se oli myöskin sitten hyvin pitkään tällainen sukujen välinen sopimus, että myös avioparin perhe-perheelle ja sukulaisille oli aika paljon sanottavaa siihen, minkälaiseksi avioliitto muotoutui ja kuka meni kenenkin kanssa naimisiin eli, että se oli aika ison porukan yhteinen asia, ei ainoastaan avioparin.

Toimittaja Jenni Nerg

Tutkija Jyrki Knuutilan mukaan ensimmäinen avioliitto on kirjattu virallisesti Suomessa vuonna 1200 luvun puolivälillä. Millainen tapahtuma silloin oli kyseessä, ja miten tätä tapahtumaa oli tapana juhliä silloin?

Professori Kirsi Vainio-Korhonen

No mä luulen, että hän tarkoittaa tässä nimenomaan kirkollista vihkimistä, joka tuolloin oli tosi uusi asia Suomessakin ja vanhastaanhan avioliitolla ei ollut mitään uskonnon kanssa tekemistä, vaan se oli tämä sukujen välinen sopimus ja itseasiassa Suomessakin niin kirkollinen vihkiminen tuli pakolliseksi vasta 1700 luvulla eli 500 vuotta myöhemmin, kun tuo Knuuttilan päivämäärä tai vuosisata antaa-antaa kertoa. Että-että tämmöisestä sukujen välisestä sopimuksesta pitkään oli kiinni ja se oli tavallaan ihan tämmöinen siviili toimi. Eli-eli suvut sopi keskenään ja löi kättä päälle ja sillä selvä. Että vihkiminen on ollut sitten tämmöinen myöhempi lisä, siis kirkollinen vihkiminen tämmöisenä uskonnollisena siunauksena. Mutta tuota joka tapauksessa liikutaan, missä ajassa tahansa, ni häät on ollut tosi iso juhla, että niihin on panostettu paljon ja usein ei edes yksi päivä riittäny-riittänyt hääjuhliin, että juhliittiin kolme päivää ja oikein kunnolla ja-ja ne oli koko ison yhteisön juhla-juhla, jossa oli sekä aikuiset että lapset iloitsi häätaloissa sekä morsiamen että sulhasen perhe ja suku yhteisön kanssa, että isot kalliit juhlat ne on ollut aina.

Toimittaja Jenni Nerg

Häihin kuuluu olennaisena osana erilaiset perinteet ja nykyään on valkoista mekkoa, kimppuja huntu: mistä tämä kuvasto on peräisin?

Professori Kirsi Vainio-Korhonen

No se on hyvin tuore tuolta 1800-luvun loppupuolelta, että Suomessa ensin tämmöiset säätyläisneidot alkoi pukeutua valkoisiin ja-ja huntuihin. Mutta-mutta suurin osa kansasta juhli vielä vanhan perinteen mukaan, johon kuuluu morsiamella musta juhlapuku. Se sitten, kun avioliitto oli solmittu, nii pysyi morsiamen käytössä hänen parhaana juhlapukuna niin kauan kun se ylipäätään mahtui päälle. Ja mistään hunnuista ei ollut tietoaakaan, että yleensä sitten morsiamen päässä oli hyvin koreita tämmöisiä vaikka paperikukkia, kultakoristeita, mahdollisesti jonkinlainen morsius kruunu eli hyvin tämmöinen. Puku oli musta, mutta koristeet oli sit näyttäviä ja värikkäitä, mutta valkoista väriä ei kyllä näkynyt missään.

Toimittaja Jenni Nerg

Nykyhäissä nähdään paljon erilaisia tämmöisiä leikkejä ja pelejä. Miten nämä leikit oikeastaan on, ja mitä niillä tavoitellaan?

Professori Kirsi Vainio-Korhonen

No kai aina on ihan tämmöistä yleistä hauskanpitoa ja itseasiassa tämmöinen häiden leikkiperinne, sehän on tosi vanha ja katkeamaton että vaan leikkien muodot on vähän muuttunut. Että tuossa, jos eli mennään sinne 1800-luvulle niin siellä-siellä ei heitely sukkanauhoja tai hääkimppuja, mutta siellä saatettiin sitten esimerkiksi kilpailla siitä, että-että kun juhla ruokana oli-oli oikein herkullisen rasvaiseen maitoon keitetty riisipuuro, että kumpi sinne sai ensin lusikkansa iskettyä sulhanen vai morsian eli tämän tyyppisiä leikkejä on ollut aina, mutta-mutta vähän sitten eri-eri tavoin kunakin aikana, että ne on aina kuulunut häihin.

Toimittaja Jenni Nerg

Niin toi puurohan on vähän samankaltainen traditio kun se kakun leikkaaminen.

Professori Kirsi Vainio-Korhonen

Se on vähän samanlainen. Kai se kakun leikkaaminen on hääleikki, mä lasken sen kuitenkin tällaiseksi hauskanpidoksi, vaikka kohottaa tunnelmaa.

Toimittaja Jenni Nerg

Häihin käytetään tuhansia euroja rahaa. Virallista summaa on vaikea arvioida, mutta joidenkin lähteiden mukaan keskimääräinen rahasummaa siinä 5000 € tienoilla, toisten arvioiden mukaan jopa kymmenien tuhansien eurojen tietämällä. Niin tai näin, hääbisneksen menestystä ei voida oikein kiertää. Miten hänestä on tullut tällainen näyttävä kulutusjuhla?

Professori Kirsi Vainio-Korhonen

Tässä varmaan otettu esimerkkiä tuolta anglosaksista maailmasta ja-ja erilaisista hääohjelmista ja muista, jotka levittää tehokkaasti tällaisia esikuvia. Mutta kuten tuossa jo aiemmin oli puhetta, niin häät on ollut aina kallis juhla eli se hääjuhla, joka minulla on ollut, kun mä sanoin, että aika vaatimattomissa puitteissa, niin se on, se on tosi uutta-uutta hääjuhlien pitkässä perinteessä ja-ja aika harvinaistakin, että häihin on periaatteessa aina panostettu. Siellä on syöty ja juotu hyvin, kestitetty valtavia ihmismääriä ja tosiaan häät saatto kestää päiväkausia. Ja-ja, että-että ne oli kyllä tällainen, tällainen juhla, joka on aiemminkin, jotka on maksaneet ja sitten jos morsiamen ja sulhasen suku, perheet ja suvut, ei kyenneet maksamaan niin sitten ennen vanhaan kun ihmiset oli paljon piikoina ja renkeinä niin sitten esimerkiksi isäntäväki saattoi ihan tarjota palvelusväkeen kuuluvalla tällaisen ison hääjuhlan siellä työpaikalla, eli siinä taloudessa missä piika tai renki asu, useimmiten piika, eli tavalla tai toisella niin komeat juhlat pantiin pystyyn.

Toimittaja Jenni Nerg

Suomen historian professori Kirsi Vainio-Korhonen, mistä johtaa mielestäsi tämä speaktaakkelinomaisuus, ainutlaatuisuuden tavoittelu ja tällainen prinsessatematiikka avioliiton juhlinnassa?

Professori Kirsi Vainio-Korhonen

Jos mä ajattelin ensinnäkin tuota spekt-speaktaakkeleiksi omaisuutta, niin kyllä ne häät on aina ollut iso speaktaakkeleiksi ja niitä on odotettu. Ja, ja prinsessamaisuus niin 1800-luvulla esimerkiksi alkoi yleistyä semmoinen tapa paremmissa piireissä, että tällainen säätyläismorsian, jolla oli kallis ja hieno hääpuku ja kaikkia koruja ja muita niin hän sitten näyttäytyi häätalon ulkona olevalle väelle ja, että nääkin saattoi sitten, tai tällaiset ihmiset, jotka ei asiassa ollut hääseurueessa tai juhlissa mukana, niin saattoi ihailla morsianta, hänen upea ulkoasuun. Että-että kyllä tämä kalliit häät, näyttävät häät, hienosti puettu morsian, niin aina on vetänyt huomiota-huomiota puoleensa niin ennen kuin nykyäänkin. Et kai se varmaan se on yksi tällaisia elämän suuria juhlia ja aiemminhan se usein oli todellakin vaan kerran elämässä kun menttiin. Kerran elämässä näyttävästi naimisiin nyt mahdollisesti useampiakin kertoja, mutta joka tapauksessa niin kyllä tämä on ollut tavalla tai toisella mun mielestä tyyppillistä häille aina.

Toimittaja Jenni Nerg

Tuntuu, että näyttävien häiden ohella valtavirtaan on noussut siinä samalla hääohjelmat, häämessut, -lehdet ja hääsuunnittelijat. Mistä tässä ilmiössä on kyse?

Professori Kirsi Vainio-Korhonen

No jaa, tässä ollaan kyllä jonkun ihan uuden äärellä, että tähän-tähän mä en saa vedettyä mitään historiallista pitkää kehityskulkua, että kyllä tässä varmasti myöskin ollaan sieltä anglosaksisesta maailmasta, niin otettu niitä esikuvia ja juuri näistä erilaisista television hääohjelmista. Mutta ehkä semmoisen historiasta ehkä kuitenkin voisi vetää, että-että aiemminkin morsiamella on aina ollut kaaso tai jonkinlainen morsiamen pukija, joka on kuitenkin avustanut tässä, tässä niin kuin sanotaan nimenomaan morsianta ja, ja, puvun-puvun suhteen ja tällä tavalla, että jollakin tavalla niin kun ehkä

tääki puoli on ollut mukana, mutta-mutta, ja siitä on jopa saatettu maksaa tälle, että ollut aikaisemmin saattoi olla tämmöisiä ammattimaisiakin ammattikaasoja, että ehkä tässä voi löytää jonkun tämmösen pitkän linjan, että-että tämmöisistäkin palveluista on saatu-saatettu maksaa, mutta mitään häämessuja niin, ne on kyllä tosi uusi juttu, mutta mikäs siinä. Hauskaa, hauskaahan-hauskaahan se vaan on.

Toimittaja Jenni Nerg

Hääkeskustelu siirtyy helposti naisten ympärille. Edellä mainitut lehdet ja ohjelmat on usein suunnattu nimenomaan morsiamille. Stereotypia nuorista tytöistä, jotka suunnittelevat omaa prinsessapäivää on edelleen ainakin osittain voimissaan. Miksi hääkeskustelu käydään nimenomaan morsiamen ympärillä?

Professori Kirsi Vainio-Korhonen

No mä sanoisin, että tämäkin ehkä osittain on on uusi-uusi juttu ja liittyy ehkä siihen kanssa, koska häistä on tullut enemmän just morsiusparin juhla. Se ei ole enää sukujen tai perheiden yhteinen juhla, sillä siellä välttämättä edes kutsuta kovin kaukaisia sukulaisia mukaan, että ehkä tääkin osittain on on vinyt sitä fokusta sitten hääparin ja erityisesti morsiameen. Koska aikaisemmin kuin juhla oli kahden, yleensä ison suvun yhteinen juhla, niin-niin oli monia muitakin ihmisiä, joita piti ottaa huomioon, mut toki se on aina ollut hääparin suuri päivä tai hääparin suuret päivät, jos häät oli moni päiväiset että-että. Mut ehkä tää nykyinen huomio nimenomaan morsiameen, jossa sulhanen usein ehkä jää vähän varjoon, niin se on ehkä tämmöistä uutta, että fokus on niin voimakkaasti morsiamessa.

Toimittaja Jenni Nerg

Ja kuten just mainitsitkin, niin häät ei todellakaan ollut aina morsiamen prinsessapäivä, vaan avioliittoa luonnehdittu historiankirjoissa juuri tämmöiseksi kaupankäynniksi ja sopimukseksi. Mikä tällöin oli naisen osuus tässä yhtälössä?

Professori Kirsi Vainio-Korhonen

Joo, mä itsekin tosiaan korostin tätä taloudellista merkitystä ja-ja lainsäädäntöhän oli ihan 1900-luvulle asti sellainen, että nainen, ei ainakaan alaikäinen nainen, niin ei voinut solmia avioliittoa ilman perheensä ja sukunsa hyväksymistä. Tai se oli mahdollista, mutta sitten siitä oli taloudellisia seuraamuksia. Hänet voitiin tehdä perinnöttömäksi ja niin-niin päin pois. Eli toki siihen on avioliittoon liittynyt paljon tämmöisiä taloudellisia kysymyksiä, mutta se ei ollut ainoastaan sitten naisen resurssit tai naisen mahdollisuudet, vaan myös sulhasen resurssit ja sulhasen mahdollisuudet. Eli ylipäätään nää molemmat suvut, sulhasen ja morsiamen suvut, hyvin tarkkaan sitten toisiaan siellä tutkiskeli ja-ja selvitti, että missä-missä mennään näiden asioiden kanssa. Mutta, että kyllä-kyllä sillä on ollut hyvin pitkään juuri tämä taloudellinen merkitys, mutta mä haluan korostaa sitä, että tämä ei sulje pois sitä etteikö avioliittoon olisi kuulunut tunteet tai rakkaus tai tällaiset asiat. Eli-eli välttämättä nää ei sulje-sulje toisiaan pois. Mutta täysin tällainen sanotaan tunteiden perustalle rakennettu avioliitto lainsäädännön pohjalta niin ollut Suomessakin mahdollinen vasta vuodesta 1930, eli ihan itsenäisen Suomen aikana, että aika uudesta asiasta, vaikka pitkään oli jo ennen sitä, pidettiin hyvien tapojen mukaisena avioparin tunteet ratkaisee lainsäädäntö sitten laahasi vähän perässä ja uudistettiin vasta 1930. Mutta tota, jos ajatellaan nykyään-nykyäänhän moni ei ees mee naimisiin eli avioliitto ei ole parisuhteen perusta siinä mielessä, että sehän oli aikaisemmin niin kuin parisuhteen ehdoton perusta, että jos oli parisuhde niin sitten oltiin naimisissa. Mutta nykyäänhän avioliitto taitaa olla ihan yhtä yleinen, kun-kun avioliittokin, niin se taas mun mielestä puolestaa

kertoo siitä, että nämä taloudelliset kysymykset esimerkiksi lapsen elatuksesta ja muuta niin ne on, niihin liittyy, tai meidän yhteiskunta on sellainen, että meillä meidän sosiaaliturva on niin hyvä eli-eli ei välttämättä tarvita avioliiton kaltaisia rakenteita siihen, että-että tai avioliittoa tavallaan sosiaaliturvaksi esimerkiksi vaimolle ja lapsille vaan-vaan me voidaan luottaa enemmän yhteiskuntaan tässä nykyään. Ja se näkyy myös siinä, että avioliittoa tässä mielessä ei enää tarvita tämmöisenä taloudellisina turvana.

Toimittaja Jenni Nerg

Professori Kirsi Vainio-Korhonen, millaisena näet nykyhetkellä naisen aseman avioliitossa?

Professori Kirsi Vainio-Korhonen

No kyllä mä näen, että-että nainen on täysin tasa-arvoinen miehen kanssa avioliitossa ja siitähän lainsäädäntökin lähtee liikkeelle. Mutta toki sitten perheen sisäisissä keskusteluissa tiedostan sen, että tämmöisissä miten perheet käytännössä organisoivat sitten sen elämän, niin onhan siellä varmasti edelleen monia asioita, jotka on, joissa on keskustelun paikkoja tässäkin suhteessa että-että. Ilman muuta näin.

Toimittaja Jenni Nerg

Samalla kun häät on muuttunut näiksi speksaakkeleiksi, niin naimisiin mennään tilastollisesti yhä vähemmän ja vähemmän. Mistä ajattelet, että tämä trendi johtuu? Miksi ei enää ole halua mennä naimisiin?

Professori Kirsi Vainio-Korhonen

No ehkä tämä liittyy siihen, mitä mä äskenkin puhuin, että avioliittoa ei tarvita-tarvita tämmöiseksi taloudelliseksi turvaksi. Aikaisemmin se oli nimenomaan vaimon ja lasten taloudellinen turva myös, että oli tämmöinen tosi vahva juridinen sopimus siinä taustalla, parisuhteen taustalla kun avioliitto, että nykyään tosiaan yhteiskunnan turvaverkot on niin paljon paremmat että-et välttämättä avioliittoa ei tarvita siihen. Eli sen perusta on sitten toisenlainen ja-ja ihmiset voi sen takia, mun mielestä, ennen kaikkea paljon vapaammin valita sitten se parisuhteensa tavan ja muodon.

Toimittaja Jenni Nerg

Kiitos tästä laajasta katsauksesta avioliiton ja häiden historiaan. Kiitoksia, lopetetaan tähän. Suomen historian professori Kirsi Vainio-Korhonen.

Professori Kirsi Vainio-Korhonen

Kiitos. Oli mukava jutella.

Radio moreeni on meidän Radio.